

'Schrijven we voor Einstein of voor Jip en Janneke?'

Het is die donderdagochtend even zoeken in de nauwe straatjes van oud-Voorburg, alvorens de wat achteraf gelegen entree van Herenstraat 74 voor onze beregende ogen opdoemt. Het hevig gerenoveerde gemeentepand bevat een trappenstelsel dat zonder enige logica voert naar hoger gelegen lokalen. De treden leiden uiteindelijk naar een klein zolderzaaltje in de nok van de stadhuis-dépendance.

door Frans Weerts

Alsof dat dagelijkse praktijk is deelt Voorburgs voorlichter Peter Zuidgeest het groepje aanwezige cursisten terloops mee dat de binnentredende journalist de wens te kennen heeft gegeven deze taal cursus voor ambtenaren bij te wonen. 'En wellicht dat hij er zelf ook zijn voordeel mee kan doen', grapt de gelegenheidsdocent die zich tegenover zijn mede-ambtenaren liever als 'lesgever' afficheert. De cursus 'begrijpelijk schrijven voor gemeente-ambtenaren', die in totaal drie ochtendsessies zal omvatten, gaat de eerste ronde in en we mogen zonder bezwaar aanschuiven.

Een van de zes deelnemers in het ambtelijk leerlingstelsel - hij is vers van een Haagse HBO-instelling in het gemeentevak gerold - moet direct na de koffiepauze iets aan Zuidgeest kwijt. Het adagium mag dan zijn: vermijd ambtelijke taalconstructies en jargon. Maar zo eenvoudig zijn ingesleten gebruiken niet af te zweren: 'Woorden als "derhalve" en "nochtans" mag ik nu ineens niet meer gebruiken. En dat terwijl op de bestuurschool het gebruik van zulke woorden juist wordt aanbevolen!'

Leraar Zuidgeest, die duidelijk geen behoefte heeft ook nog de tekortkomingen van het reguliere onderwijs in zijn korte gelegenheids cursus te betrekken, vraagt aandacht voor nummer twee uit de 'tien geboden' die de door hem samengestelde cursus begrijpelijk schrijven bevat. *Gezult de lijdende vorm zoveel mogelijk vermijden.*

Over de in een soort ellipsvorm opgestelde tafels daalt een voorbeeldige stilte neer, als het sextet klasgenoten collectief aan de gang gaat met wat hen zojuist opgedragen is. Hoofdstuk 2 zorgvuldig doorlezen. Een passage: 'Vooral door ambtenaren wordt dikwijls gebruik

De zes cursisten in Voorburg. Op de rug gezien: Lesgever (en voorlichtingsambtenaar) Zuidgeest.

gemaakt van de lijdende vorm. Of, minder stijf gezegd: vooral ambtenaren maken dikwijls gebruik van de lijdende vorm.' Voelen wij het verschil? Bij voorkeur de bedrijvende vorm gebruiken dus. Dat is directer en prettiger leesbaar bovendien. Vermijd lange zinnen en wissel ze in ieder geval met korte af, zo luidt een ander gebod uit het Voorburgs bijscholingspakket. 'Als een zin ingewikkeld is opgebouwd, moet je de informatie anders ordenen, of de zin splitsen in kortere zinnen. Want lange zinnen lezen veel moeilijker. Korte zinnen zijn meer *to the point*', licht Zuidgeest toe. 'Dat kan je in gesprekken eigenlijk ook best doen', reageert een ambtenaar-leerling en is aangenam verrast door zijn linguïstische ontdekking.

Huiswerk

De door ambtelijke misvormingen kreupel voortslepende zin vult een buikige alinea op een der vellen papier die de lesgever als klaswerk uitdeelt. Of de cursisten daar maar eens hun zojuist verworven kennis op los willen laten. De directeur openbare werken toont zich op het lespapier een ware taalvervuiler en aan het in potentie bekeerde taalgroepje de taak de man als nog op het rechte spoor te helpen. Een kwartiertje later mogen de deelnemers hun 'verbeterde' versies één voor één voorlezen. De resultaten zijn deels ontmoedigend. De helft van de aangedragen alternatieven is zo mogelijk nog onbegrijpelijk dan het treurige origineel. Een der beide vrouwelijke deelnemers verdient daarentegen een

ruime voldoende voor de even simpele als doeltreffende oplossing: een koude sanering in de wirwar van hoofd- en bijzinnen, door toevoeging van louter enkele welgeplaatste punten en beginkapitalen.

'Meneer de cursusleider. Ik moet om 12 uur beslist weer op de afdeling zijn.'

'En hoe laat leven we nu?'

'Kwart voor twaalf.'

'Oh, dat halen we wel.'

Docent Zuidgeest moet zich op dat moment ongetwijfeld even gerealiseerd hebben dat het ambtelijk apparaat door meerdere dan alleen taalkundige eigenaardigheden wordt gekenmerkt. Een gemeentelijk schrijven over de onroerend goedbelasting gaat mee als verplicht huiswerk. Dinsdag inleveren graag. Maak van de volgende zin begrijpelijke taal: 'Krachtens artikel 4, lid 1, van de Gemeentelijke Verordening onroerend goedbelasting worden deze belastingen geheven naar de waarde, welke aan het onroerend goed in het economische verkeer kan worden toegekend indien de volle en onbezwaarde eigendom daarvan zou kunnen worden overgedragen en de verkrijger . . .', etcetera, etcetera.

Prikborden

Peter Zuidgeest begon vorig jaar oktober met zijn eerste cursus begrijpelijk schrijven. Het plan voor de (overigens vrijwillige) taallessen was voor hem de logische uitwerking van hetgeen eerder in een ambitieuze nota personeelsbeleid was vastgelegd. De afdeling voorlichting werd in feite belast met het taalkundig toezicht op gemeentelij-

ke publicaties. Op de prikboarden in de gemeentelijke gebouwen kwamen affiches te hangen met aan de bovenzijde de retorische vraag 'Ik schrijf toch zeker begrijpelijk?' Vlak daaronder prijkte de foto van een ietwat benepen grijnzende burgemeester H.B. Eenhoorn, achter zijn bureau zittend en demonstratief met pen en papier in de aanslag. Daaronder de tekst: 'Burgemeester Eenhoorn schrijft begrijpelijk. Vindt hij. Maar begrijpelijk voor wie? Jip en Janneke of Einstein? De leesbaarheidstest kan het hem vertellen. Zàl het tegenvallen. Leert hij in 3 ochtenden 10 regels om begrijpelijk te schrijven.'

De laatste zin op het affiche - 'De cursus begrijpelijk schrijven, niet alleen voor burgemeesters' - wekt de suggestie dat Eenhoorn zich als een der eersten heeft aangemeld voor de taal cursus. Zuidgeest moet evenwel bekennen dat zich onder de veertig mensen, die de cursus inmiddels hebben gevolgd, zich, burgemeester noch wethouders bevonden. Ook de hogere echelons in het Voorburgse gemeente-apparaat, degenen die in feite bepalen hoe leesbaar de inhoud van brieven en nota's mag zijn, zijn maar moeilijk te paaien voor het lovenswaardige initiatief.

De Voorburgse part-time voorlichter is daarom zeer ingenomen met de aandacht die de cursus afgelopen maanden in de pers heeft gekregen. 'Ik was werkelijk stomverbaasd toen ik hoorde dat wij zowaar het ANP hadden gehaald. Blijkbaar is het toch heel iets bijzonders wat we hier doen.' Gemeenten als Hillegom, Emmen en Oosterhout hebben belangstelling getoond voor de cursus, evenals de Sociaal Economische Raad (SER). Zuidgeest hoopt dat die reacties ertoe zullen leiden dat ook het gemeentelijk kader zich niet te goed voelt voor een weinig bijscholing in begrijpelijk Nederlands. Twee van de vier wethouders in Voorburg, Th. de Bakker (PvdA) van Financiën en mevrouw M. de Leur (D66) van Onderwijs bijten begin volgend jaar voor B en W het spits af met hun voorgenomen deelname aan de taallessen. En burgemeester Eenhoorn dan? Die zou toch het lichtende voorbeeld moeten zijn? 'Tja', zegt Peter Zuidgeest peinzend, 'Er gaat hier wel het hardnekkige gerucht dat hij misschien toch mee gaat doen . . .'